

ско, а езика си назовава български. Напр. видният сръбски учен Ст. Веркович, който е бил дългогодишен учител в Македония, изпратен там от сръбското правителство със специална мисия, пише в предговора на своя сборник „Народне песме македонски Бугара“ (у Београду, 1860): „Но ја сам ове песме назвао бугарским, а не словенским, због тога, јер данас кад би когод македонског Славенина запитао: што си ти? с места би му отговорио: я сам болгарин, а свој језик зову болгарским. . .“ (стр. XIII). В сборника на братя Миладинови „Български народни песни“ (в Загреб, 1861) на редица места в народните песни населението в Македония също се самоопределя като българско (вж. напр. стр. 113, 237, 401, 424, 431, 444, 448, 458 и др.)¹. От общинските, училищните и църковните архиви на селищата в географската област Македония до Балканската война (1912) също могат да се почерпят безброй доказателства за българския характер на славянското население в региона. Тук обаче едва ли е необходимо да посочваме повече факти по този въпрос. Ще отбележим само, че всички видни книжовни и обществени дейци от областта, като напр. Паисий Хилендарски, Й. Кърчовски, К. Пейчинович, Партений Зографски, Й. Хаджиконстантинов-Джинот, братя Миладинови, Р. Жинзифов, Гр. Пърличев, К. Шапкарев и др., многократно изявяват в съчиненията си своето българско народностно и езиково съзнание. За пример ще посочим само някои заглавия на съчинения на посочените книжовници: Паисий Хилендарски — „История славеноболгарская. . .“ (1762, издадена за пръв път в Пловдив през 1898 г.), Й. Кърчовски — „Повест ради страшнаго и втораго пришествия Христова, собранная от различных с[ве]тих писаниях и преведенна на простейший язык Болгарский. . .“ (в Будине граде, 1814) и „Чудеса прес [ве]тия Б[о]городици, преведени от книга Амартолон Сотириа на болгарский язык. . .“ (в Будине граде, 1817), К. Пейчинович — „Книга сия зовомая Огледало, описася ради потреби и ползования препростейшим и некнижним языком Болгарским Долния Миссии. . .“ (в Будине граде, 1816), П. Зографски — „Мисли за болгарскиот язык“ (сп. Български книжици, 1858), Й. Хаджиконстантинов-Джинот — „ъ, љ, ѝ литери болгарски“ (Цариградски вестник, 1852, бр. 82—85) и „Обичаи в Долной Мисии или Западной Болгарии“ (пак там, бр. 94—96); братя Миладиновци — „Български народни песни“ (в Загреб, 1861), Р. Жинзифов — „Новобългарска сбирка“ (Москва, 1863), К. Шапкарев — „Сборник от български народни умотворения“ (София, 1891—1892) и др.

На книжовен български език са написани и писмата на Гоце Делчев, както и кореспонденцията на неговите съратници, документите на ВМОРО

¹ Срв.: Любика платно белеше
по край белего Вардара.
Ми поминае винари

Любико, бела Бугарко!
Ал сакаш вино, ракия? . . . (стр. 424).

Мошне ми сè мили Бугарските моми,
везден ни жниает на жестоно сънце

Бели ми сè бели, како бела книга,
с цървени образи, Охритска яболко (стр. 448).

Елховско, Свиленградско и др., то той в никакъв случай не е свързан с импулси отвън. Частичката *ке* представя обобщен вкаменен облик, възникнал на домашна основа от формите *к'ъ (-а) = к'а*, *к'т (-а) = к'ат*, произлезли от (*х'*) *к'ъ (а)*, т. е. от ранно нбълг. *х'татъ* < стбълг. *х'штѣ*, *х'татъ*.

От направения преглед става ясно, че говорите в географската област Македония в една или друга форма притежават почти всички явления и особености, които се срещат и в другите български диалекти.

Фактът, че новата писмена норма в СРМ се създава върху западно-български диалект, достатъчно ясно говори за характера на създаващата се книжнина. Тази норма има ярко изразен областен (регионален) характер дори по отношение на самия географски район. В Благоевградско, Петричко, Разложко, Гоцеделчевско се говори само книжовен български език, а интелигенцията в Солунско, Костурско, Леринско, Кукушко, Сярско до закриването на българските училища от гръцките власти е говорела само българския книжовен език. Нещо повече — с българската литературна норма е свързана и част от интелигенцията на онзи дял от Македония, който беше присъединен към Сърбия през 1913 г., тъй като училищата още през турското робство в цялата област винаги са били изключително български (1141 в навечерието на Балканската война).

Във връзка с това наново си спомняме думите на големия хърватски славист В. Ягич, че който и да е опит да се пише на диалект (срв. напр. книгата на Кр. Мисирков „За македонските работи“), трябва „да бъде решително отхвърлен като излишно разцепване на духовни сили. Каквато съдба и да бъде отредена на многоизпиталата земя в най-близко бъдеще, тя сега още е свързана чрез черква и училище с България. . .“¹

3. ЗА ИСТОРИЯТА И ХАРАКТЕРА НА ПИСМЕНАТА НОРМА В СР МАКЕДОНИЯ²

Когато се говори за възникването и развой на даден книжовен език, голяма важност придобива въпросът за *националното* и *езиковото име* на населението, което общува посредством този език. През XIX в., когато според филолозите от Скопие се заражда македонският книжовен език, славянското население в Македония без всякакво съмнение е с българско народностно и езиково съзнание. В подкрепа на този факт могат да бъдат приведени многобройни доказателства (в същност някои от тях вече бяха посочени по-горе). На първо място, самото население в географската област Македония през миналия век недвусмислено се самоопределя като българ-

¹ Die osteuropäischen Literaturen und die slavischen Sprachen, Kultur der Gegenwart Teil I, Abt. IX, Berlin und Leipzig, 1908, стр. 21—22.

² Термините писмена норма и писмено-регионална форма, които се използват в тази студия, най-добре прецизират съдържанието на областните (макродиалектните) образувания с писменост (които досега неточно се наричаха „езици“ и излизаше, че съществуват няколко български книжовни езика на едно равнище: български книжовен език, втори български книжовен език и т. н.). (В същност и терминът *норма* тук се използва твърде условно, понеже в писмената и говорната практика на населението в СРМ и до днес липсва установеност и нормативност, вж. напр. Бл. Конески, Граматика на македонскиот литературен јазик, стр. 96—97.) Поради тези причини в нашата студия не възприемаме и термина *вариант*.